

voorbeeld gaf hij 'om aan te tonen hoe vlot men in de Londense samenleving over de tenen van de minister van defensie heenliep' (niet beseffend dat hij met elk voorbeeld dieper in de achting van de koningin daalde). 'Hare Majesteit verzocht mij, in den vervolge dergelijke zaken niet meer met haar te bespreken, zoiets had zij nog nooit meegemaakt. Aangezien ik niets meer zeide, ontstond er een pauze. Na naar schatting een minuut hervatte Hare Majesteit het gesprek met de opmerking dat zij mij in lange tijd niet had gesproken, omdat daar geen aanleiding voor was geweest' – misschien wilde hij haar nu zijn mening zeggen 'over de oorlogvoering te land en in de lucht. De marine mocht er klaarblijkelijk niet bij.'

Neen, en de koningin wenste Dijkhoorn ook niet bij de marine te zien. Toen een week of vier later op de 'Van Heemskerck' een oorkonde aangeboden werd aan de koningin, gaf zij Furstner instructie, wèl Gerbrandy voor die plechtigheid uit te nodigen, maar niet Dijkhoorn. Daags daarna, 12 februari, dreigde Dijkhoorn in de ministerraad voor de tweede maal met ontslag: 'het zal voor hem tot consequenties kunnen leiden, indien zo iets zich herhaalt.'¹

Gerbrandy zat er mee in. Het was hem al maanden duidelijk dat de koningin de vervanging van Dijkhoorn wenste. 'Na veel lastige besprekingen' met haar (want hij wenste, hoewel hij niet veel vertrouwen meer in Dijkhoorn had, deze niet te laten vallen) legde hij tenslotte zijn zorgen aan van Boeyen voor. 'Gerbrandy', zei deze, 'je zult zien dat de koningin haar zin krijgt, niet omdat jij hem afvalt, maar omdat hij niet voldoende gezag . . . uitoefent. Dijkhoorn handelt tegen zichzelf in, hij staat nooit voor wat hij heeft beslist en wordt door zijn omgeving verpest, hoewel hijzelf een aardige kerel is. Trek je er niets van aan als hij straks weggaat, je hebt hem al veel te lang de hand boven het hoofd gehouden.'²

Was geen oplossing te bereiken?

Medio februari stelde Gerbrandy aan de koningin voor, het departement van defensie te splitsen in een departement van oorlog en een van marine; admiraal Furstner, bevelhebber der zeestrijdkrachten, zou dan tevens als minister van marine optreden en Dijkhoorn, minister van oorlog, tot generaal-majoor bevorderd, zou tegelijk bevelhebber van de landstrijdkrachten worden; de koningin, vol waardering voor hetgeen de marine onder Furstner presteerde (zij zag de admiraal graag in het kabinet opgenomen), had er geen bezwaar tegen dat Gerbrandy probeerde, zijn opzet te

¹ Ministerraad: Notulen, 12 febr. 1941. ² Gerbrandy: 'Aantekeningen inzake ontslag Dijkhoorn' (archief min. pres., M 9).